

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 13 juli 2023

Mål nr

Ö 4578-22

PARTER

Klagande

PD

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Juristen CH

Motpart

JJ

Ombud: Advokat EM

SAKEN

Avskrivning av mål om umgängesrätt m.m.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2022-06-15 i mål Ö 3715-22

Dok.Id 263659

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax -	08:00–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–16:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstodomstolen.se	

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen ändrar hovrättens beslut och undanröjer tingsrättens beslut, utom såvitt avser besluten om fastställande av ersättning enligt rättshjälpslagen, samt visar målet åter till tingsrätten för fortsatt behandling.

Högsta domstolen fastställer ersättning enligt rättshjälpslagen för det biträde CH har lämnat PD i Högsta domstolen till 3 605 kr. Av beloppet avser 2 884 kr arbete och 721 kr mervärdesskatt.

Det ankommer på tingsrätten att i samband med målet efter dess återupptagande pröva frågan om parts skyldighet att ersätta motparts rättegångskostnad och kostnaden för motparts rättshjälp i Högsta domstolen.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

PD har yrkat att Högsta domstolen ska undanröja besluten om avskrivning och skyldighet för honom att ersätta JJs rättegångskostnad i tingsrätten samt visa målet åter till tingsrätten.

I andra hand har PD yrkat att Högsta domstolen ska besluta att vardera parten ska bära sin rättegångskostnad och i tredje hand att han endast delvis ska ersätta JJs rättegångskostnad i tingsrätten.

JJ har motsatt sig PDs yrkanden och yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

Bakgrund

1. PD väckte talan mot JJ och yrkade umgänge med deras gemensamma dotter. Ombud för PD var vid tingsrätten en advokat och en biträdande jurist.

2. Tingsrätten kallade till huvudförhandling. Eftersom PD hade åberopat förhör med sig själv kallades han till huvudförhandlingen personligen med påföljd av att hans talan annars skulle förfalla.
3. Vid 16-tiden dagen före huvudförhandlingen kontaktades tingsrätten av den biträdande juristen som uppgav att båda ombuden var sjuka i covid och begärde att huvudförhandlingen skulle ställas in. Ett av ombuden fick per telefon beskedet att huvudförhandlingen inte ställdes in och att tingsrätten hade för avsikt att ropa på målet för att boka en ny tid för huvudförhandling och samtidigt delge PD den nya kallelsen. Ombudet fick också beskedet att talan skulle förfalla om PD inte kom till förhandlingen.
4. När tingsrätten ropade på målet inställde sig inte PD. Inget av hans ombud var heller närvarande. JJ begärde ersättning för sina rättegångskostnader.
5. Efter sammanträdet kom det fram att den biträdande juristen hade meddelat PD att huvudförhandlingen inte skulle äga rum på grund av ombudens sjukdom. PD gjorde gällande att han på grund av psykisk ohälsa hade laga förfall för sin tidigare frånvaro i processen. Innan han fick meddelandet hade han dock haft för avsikt att komma till huvudförhandlingen.
6. Tingsrätten fann att talan hade förfallit till följd av PDs utevaro och avskrev målet. PD förpliktades att ersätta JJs rättegångskostnader med hänvisning till att hans processföring varit försumlig.
7. Hovrätten har instämt i tingsrättens bedömning.

Frågan i målet

8. Frågan är om PDs talan förfallit till följd av att han inte kom till sammanträdet.

Närvaro vid sammanträde

9. I mål om umgänge är förlikning inte tillåten. För sådana tvistemål gäller i korthet följande om kärandens närvaro vid sammanträde för huvudförhandling eller under förberedelsen.

10. Käranden ska kallas att inställa sig till ett sammanträde vid påföljd att käromålet annars förfaller (se 42 kap. 12 § andra stycket och 21 § rättegångsbalken). Om en kärande som kallats på detta sätt uteblir från sammanträdet ska målet skrivas av (44 kap. 3 och 4 §§). Käranden anses ha uteblivit om han eller hon inte inställt sig personligen eller genom ombud.

11. Om rätten bedömer att en kärande ska närvara personligen vid ett sammanträde ska han eller hon vid vite föreläggas att inställa sig personligen (se 11 kap. 5 § och 42 kap. 12 §).

12. En kärande som ska höras i bevissyfte ska föreläggas att infinna sig personligen vid sammanträde vid påföljd att käromålet annars förfaller (se 42 kap. 12 och 21 §§). Kallelse med sådan påföljd får utfärdas endast när det är fråga om ett formellt förhör. Ska käranden infinna sig personligen i annat syfte, t.ex. för att höras upplysningsvis vid en muntlig förberedelse i ett vårdnadsfall eller för att underlätta förlikningsdiskussioner, får han eller hon kallas till personlig inställelse endast vid vite. (Se prop. 2004/05:131 s. 241 f.) Om käranden har kallats att inställa sig personligen vid påföljd att käromålet annars förfaller och uteblir eller inställer sig endast genom ombud, ska käromålet skrivas av (se 44 kap. 3 och 4 §§).

Hinder mot huvudförhandling

13. Om rätten före huvudförhandlingen får kännedom om en omständighet som kan antas utgöra hinder mot förhandlingen får rätten ställa in förhandlingen och sätta ut den på nytt. Om en part får kännedom om sådan

omständighet ska han eller hon omedelbart anmäla detta till rätten. (Se 32 kap. 4 §.) För det fall att en part har begärt att förhandlingen ska ställas in ska rätten så snart som möjligt ta ställning till begäran. Redan utfärdade kallelser gäller dock till dess rätten beslutat om annat.

14. Till skillnad från vad som gäller vid själva huvudförhandlingen – då rätten ska ställa in när det finns hinder (se 43 kap. 2 §) – är regeln om att ställa in huvudförhandlingar i förväg fakultativ. Frågan om en huvudförhandling bör ställas in i förväg är i stor utsträckning en omdömesfråga som det måste anförtros rätten att bedöma.

15. Om det i förväg konstateras ett hinder mot en utsatt huvudförhandling kan det finnas praktiska och effektivitetsmässiga skäl att använda den bokade tiden i syfte att t.ex. planera målets fortsatta handläggning. Att låta tiden stå kvar kan ske genom att parterna underrättas om att huvudförhandlingen inte kommer att kunna genomföras, men att ett annat sammanträde i stället ska hållas på den utsatta tiden. Om det därmed inte ska hållas något förhör i bevissyfte, kan dock de processuella påföljder som angetts i kallelsen och som är kopplade till att en person ska höras inte göras gällande.

Bedömningen i detta fall

16. Eftersom något förhör i bevissyfte inte skulle hållas med PD har det inte funnits förutsättningar att skriva av målet till följd av att han inte inställt sig personligen.

17. Tingsrättens beslut om att avskryva målet och om skyldigheten för PD att betala rättegångskostnader i tingsrätten ska därmed undanröjas och målet återförvisas till tingsrätten för fortsatt behandling.

18. Frågan om parts skyldighet att ersätta motparts rättegångskostnad och kostnaden för motparts rättshjälp i Högsta domstolen ska prövas av tingsrätten i samband med målet efter dess återupptagande (se 18 kap. 15 § tredje stycket rättegångsbalken).

I avgörandet har deltagit justitieråden Gudmund Toijer, Dag Mattsson, Cecilia Renfors, Jonas Malmberg (referent) och Anders Perklev
Föredragande har varit justitiesekreteraren Izla Staifo